

Bijlage VWO

2024

tijdvak 1

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

VW-1034-a-24-1-b

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).

Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamens, zie www.ssleiden.nl.

Opgave 1 Versierde nagels

tekst 1

Nagels vol glitters en kleur: van een tikkeltje ordinair naar mainstream

Osinga is een zogeheten nailartist, iemand die nagels op een creatieve manier verfraait met semi-permanente lak. (...) De populariteit 5 van manicures¹⁾ verbaast Osinga niets. (...) "Lange tijd werden kunstnagels van acryl en nailart gezien als ordinair, ook door mij." Ze lacht. (...) "Nu is nailart cool, iets voor iedereen. Jong en oud komt bij 10 me langs, van tieners tot een zestigjarige." Ook mannen ploffen neer in Osinga's stoel. "Zij zijn in de minderheid, maar nagellak wordt wel 15 steeds inclusiever. Kijk bijvoorbeeld naar Harry Styles²⁾ en Tim Hofman³⁾. Zij hebben gekleurde nagels." (...) Ook andere beroemdheden geven nailart een zwieper. Zo plaatst 20 reality-koningin Kylie Jenner⁴⁾ gereeld foto's van haar handen op internet en zijn de ellenlange nagels van Billie Eilish⁵⁾ het handelsmerk van de artiest geworden. (...) 25 "Sociale media spelen net zo goed een rol", denkt Osinga. De hashtag #NailTok telt 4,5 miljard views op

TikTok, Instagram telt 210 miljoen hits over #nails. "Er is sowieso meer 30 aandacht voor uiterlijke verzorging, net als make-up is nailart een vorm van zelfexpressie. Je nagels zijn een extra canvas⁶⁾ om je creatieve kant te tonen, en het leuke is dat mensen 35 altijd reageren op kunstzinnige klauwen." (...)

Waar komt de manicure vandaan?

De manicure is niet terug te voeren tot een specifieke cultuur. (...) In het 40 zuiden van het voormalige Babylonische rijk is een manicureset van goud gevonden, opgesmukte nagels lijken daar te zijn ingezet als oorlogswapen. In China werd zo'n 45 3000 jaar voor Christus 'nagellak' uitgevonden, een mix van eiwit, gelatine, bijenwas en bloemblaadjes. De elite omhulde de lange en gekleurde nagels daar met 50 rijkversierde beschermers (...): voor de werkende klasse waren lange nagels onpraktisch.

bron: Trouw, 2023

noot 1 manicure = nagelverzorging

noot 2 Harry Styles = Britse popzanger en acteur

noot 3 Tim Hofman = Nederlandse presentator en journalist

noot 4 Kylie Jenner = Amerikaanse televisie- en internetpersoonlijkheid

noot 5 Billie Eilish = Amerikaanse popzanger

noot 6 canvas = schildersdoek; ondergrond die schilders gebruiken

Opgave 2 Logeren bij locals

tekst 2

Logeerregeling

Uit [ons onderzoek] (...) blijkt dat gastgezinnen een netwerk bieden voor het vinden van een woning, opleiding en (vrijwilligers)werk. Ze slepen statushouders door de Nederlandse bureaucratie, zodat zij gebruik kunnen maken van zorg en makkelijker contact kunnen leggen met overheidsinstanties en hun eigen familie. Statushouders leren door hun gastgezinnen ook de Nederlandse taal en cultuur kennen en ze voelen zich als onderdeel van een familie weer een normaal mens. Daarnaast zorgt het verblijf in een huis in plaats van een AZC¹⁾ ervoor dat de statushouders vaak dichter bij hun opleidingsinstituut wonen, dat ze zich in een rustigere, veiligere en stabielere omgeving begeven, en dat

ze een normaler leven kunnen leiden dat zich niet alleen afspeelt binnen een (etnisch) homogeen netwerk.
(...)

Veel gastgezinnen gaven (...) aan dat zij veel hebben opgestoken van het opvangen van een vluchteling. Zo vertelden ze 'vrienden voor het leven' met hun gast te zijn geworden, dat hun kinderen 'inmiddels positief tegenover vluchtelingen staan', dat ze dankzij hun gast nu nog beter inzien 'hoe belangrijk vrijheid, vrede en familie is', dat de gast 'gezelligheid in huis' bracht, en dat ze anders zijn gaan denken doordat ze 'in de praktijk [hebben] gezien hoe verschrikkelijk moeilijk [integreren] is'.

bron: Sociale Vraagstukken, 2022

noot 1 AZC = asielzoekerscentrum, gemeentelijke opvanglocatie voor vluchtelingen

tekst 3

Dataverzameling en respondenten

Er zijn gegevens verzameld in april en mei 2017 via een online vragenlijst met zowel gesloten als open vragen onder alle Takecarebnb hosts en gasten¹⁾. (...). In totaal hebben 53 vluchtelingen (68%) en 51 hosts (68%) gereageerd. (...) De meeste vluchtelingen en hosts waren relatief hoog opgeleid: 79% van de 10 vluchtelingen en 82% van de hosts

zijn afgestudeerd in het hoger beroepsonderwijs of aan de universiteit. Wat betreft etniciteit en religie was 90% van de vluchtelingen 15 Syrisch (in vergelijking, ongeveer de helft van de vluchtelingen binnen de Nederlandse populatie is Syrisch (CBS, 2017) en 62% was moslim, terwijl 96% van de hosts Nederlands 20 was en geen van hen moslim. (...)

bron: Van Dijk, Knappert, Muis & Alkhaled, 2022

noot 1 hosts en gasten = mensen uit het gastgezin en vluchtelingen met verblijfsvergunning (statushouders)

Opgave 3 Duidelijke taal van de Europese Commissie?

tekst 4

Wetenschappelijk bewijs: de Europese Commissie schrijft wollig en onbegrijpelijk

Dat de Europese Commissie wollig communiceert over belangrijke besluiten, is al jaren een veelgehoorde klacht van journalisten en politici. (...) Onderzoeker Christian Rauh (...) onderzocht bijna 45.000 persberichten die tussen 1985 en 2020 door de Europese Commissie zijn verstuurd en stelt vast dat de teksten een technocratische¹⁾ stijl hebben en doorspekt zijn met vakjargon. (...)

Rauh ziet in de ondoorzichtige schrijfstijl niet alleen een communicatieprobleem, maar signaleert ook een politiek probleem: "Technocratische communicatie speelt mensen in de kaart die graag het beeld neerzetten van een Brusselse elite die is losgezongen van Europese burgers", schrijft hij, en dat terwijl de Commissie zelf graag hamert op het belang van goede communicatie.

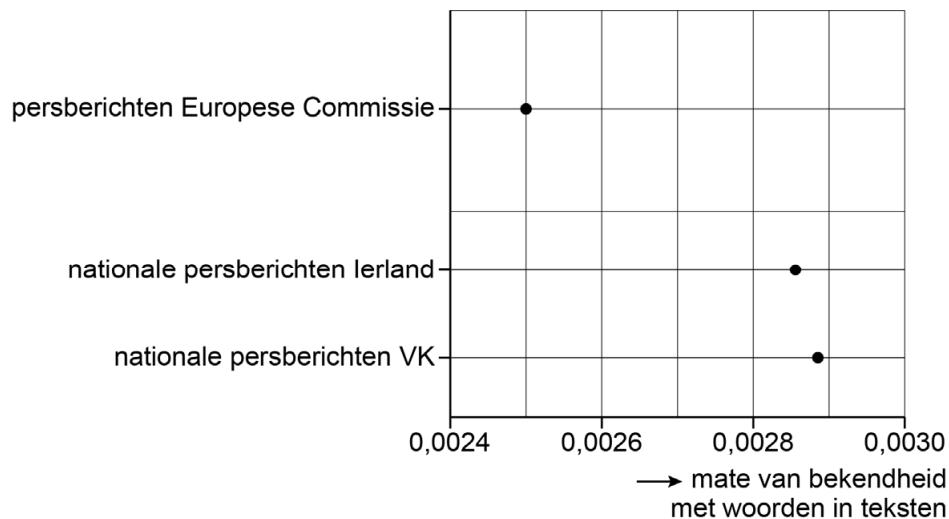
bron: nos.nl, 2022

noot 1 technocratisch = technisch bestuurlijk

25 Volgens de onderzoeker valt wel te verklaren dat de Commissie zich soms liever wat omfloerst uitlaat over kwesties. Als het bijvoorbeeld gaat over zaken als financiële steun voor lidstaten, kan de discussie daarover binnen de EU nogal hoog oplopen. Een onleesbare persverklaring vol jargon kan dan helpen om te voorkomen dat de woede van 30 nationale regeringen of parlementen wordt gewekt. Duidelijkheid is echter van groot belang, benadrukt Rauh. De gebruikelijke persberichten zijn te veel toegespitst op een specialistisch 35 publiek, wat ten koste gaat van de controle op de Commissie. Daarnaast ziet hij dat Brusselse journalisten vaak aangeven (...) dat ze veel tijd kwijt zijn aan het vertalen 40 van onaantrekkelijke en suffe institutionele EU-kwesties voor een lekenpubliek. (...)

figuur 1

Gemiddelde bekendheid van woorden in persberichten van de Europese Commissie, Ierland en het Verenigd Koninkrijk (1985-2021)



bron: Stichting Cito, 2023 (op basis van Rauh, 2022)

Toelichting

De mate van bekendheid van woorden in teksten in figuur 1 is gebaseerd op de volgende aanname: woorden die vaker in de Engelse taal worden gebruikt, zijn in het algemeen beter bekend bij de gemiddelde burger. Door het gebruik van bekende woorden is een tekst gemakkelijker te begrijpen. Hoe hoger de waarde, des te gebruikelijker de woordkeuze van de tekst is in vergelijking met de algemene Engelse taal.

Het verschil tussen de Europese Commissie en de nationale regeringen is significant.

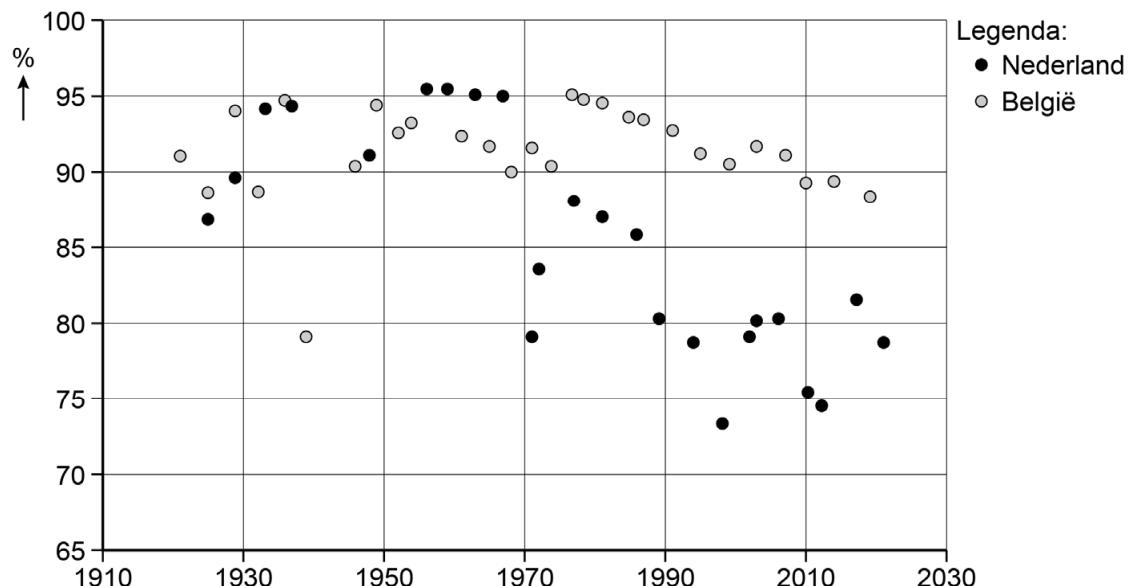
In de figuur staan gemiddelden van de mate van bekendheid van woorden in:

- Engelstalige persberichten van de Europese Commissie, 1985-2020 (N=44978)
- nationale persberichten van de Ierse regering en nationale persberichten van de Britse regering (VK), 2001-2021 (N=92070)

Opgave 4 Opkomstplicht

figuur 2

Opkomst bij nationale verkiezingen in Nederland en in België, in percentages (1921-2021)



bron: Stichting Cito, 2023 (o.b.v. Kiesraad, Nederland en IBZ, België)

Toelichting

In de figuur staan de percentages van de opkomst van kiesgerechtigden tijdens de verkiezingen voor de Tweede Kamer in Nederland en tijdens de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers in België. In België geldt een opkomstplicht met het risico op een geldboete. In Nederland is de opkomstplicht in 1970 afgeschaft.

tekst 5

Bijzonder lage opkomst? Een opkomstplicht biedt uitkomst

(...) Nederland heeft [de opkomstplicht] in 1970 afgeschaft. Maar juist de opkomstplicht, die bijvoorbeeld in België nog steeds geldt bij de landelijke verkiezingen
5 (...) geeft de verkiezingsuitslag en wat daarmee gebeurt in gemeenteraden, colleges, parlementen en regeringen meer legitimiteit.
10

(...) De stem van iedere burger moet immers even zwaar tellen in het gemeentebestuur en het landelijk beleid. Want het zijn juist specifieke
15 groepen kiezers die als eerste afhaken in een stelsel zonder opkomstplicht: mensen met een

kleinere portemonnee, mensen met een migratie-achtergrond, jongeren
20 en mensen met een praktische opleiding.
De verkiezingsuitslag reflecteert zo niet de mening van de hele bevolking, maar vooral van mensen
25 die het al goed voor elkaar hebben. Wanneer bepaalde groepen afhaken, wordt het minder dwingend om de problemen aan te pakken, waar juist zij mee te maken hebben. Zoals
30 woningnood, discriminatie en de verschillen in kansen tussen wijken. Immers, de kiezers die daarmee te maken hebben, laten hun stem minder vaak horen. (...)

bron: *Calvo en Otjes, NRC, 2022*

Opgave 5 De diplomatieke breuk met Nicaragua

tekst 6

Nederland schrikt van plotse diplomatieke breuk met Nicaragua

Nicaragua verbreekt de diplomatieke banden met Nederland per direct. De dictator van het Centraal-Amerikaanse land, Daniel Ortega,
5 (...) stelt dat Den Haag zich “herhaaldelijk bemoeizuchtig, interventionistisch en neokoloniaal” heeft opgesteld. Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken
10 betreurt de situatie. (...)

Aanleiding voor de breuk met Nederland zou vooral een bezoek zijn van de Nederlandse ambassadeur in het gebied, Christine
15 Pirenne. (...) Zij zou “de Nicaraguanen hebben toegesproken alsof Nicaragua een Nederlandse kolonie is”, zei Ortega. (...) Volgens Ortega heeft Nederland
20 “Nicaraguaanse families beledigd en blijft het die beledigen, met bedreigingen en de opschoring van werk voor het algemeen welzijn, zoals ziekenhuizen voor inheemse
25 mensen en mensen van Afrikaanse afkomst”. De verklaring van de Nicaraguaanse regering meldt verder: “Het aanhoudende offensief¹ van de vertegenwoordiging van deze
30 neokoloniale en pro-imperialistische (Nederlandse, red.) regering dwingt ons deze maatregel te nemen, die we

zullen verdedigen met eer en waardigheid.” (...)

35 Volgens het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken is het verbreken van de diplomatieke banden het gevolg van een besluit van Nederland om de financiering
40 van een project voor de bouw van een ziekenhuis te beëindigen. Dit project staat volgens het ministerie al sinds 2018 ‘on hold’ vanwege de verslechterde situatie op gebied van
45 democratie en mensenrechten. “Onder de huidige omstandigheden is besloten om het project definitief te beëindigen. Vooraf had Nederland verschillende malen aangegeven dat
50 zo’n besluit zou kunnen volgen, als de situatie niet zou verbeteren”, vertelt een woordvoerder. (...) Nederland heeft volgens het ministerie ‘een heel duidelijke positie’
55 over de afbreuk van democratische structuren en mensenrechtenschendingen in Nicaragua. (...) “Nu gooit Nicaragua de deur dicht. Het is te betreuren dat
60 Nicaragua ervoor kiest op deze buitenproportionele manier te reageren op een kritische boodschap over democratie en mensenrechten.”

bron: ad.nl, 2022

noot 1 offensief = aanval